

Terminološki postupci u stvaranju medicinskih naziva

Terminologic Procedures in the Creation of Medical Terminology

Anamarija Gjuran-Coha*

Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet,
Rijeka, Hrvatska

Sažetak. Cilj je ovoga rada analizirati terminološke postupke u stvaranju medicinskih naziva. Temelj medicinskog nazivlja čine latinski i grčki nazivi te stoga ne čudi njihov veliki broj u temeljnim granama medicine. Posljednjih se desetljeća bilježi veliki utjecaj engleskoga jezika jer se pojavom novih pojmova preuzimaju i njihovi engleski nazivi. Pod utjecajem jezičnog purizma potiče se stvaranje domaćih ekvivalenata, a time dolazi do varijacija. Varijacije imaju funkcionalnu ulogu u nazivlju te se više ne smatraju jezičnom anomalijom. Budući da je jezik dinamičan sustav, značenja naziva se mijenjaju, proširuju ili suzuju ovisno o raznim čimbenicima. Iz tog je razloga preuzimanje naziva iz drugih struka čest terminološki postupak uz promjenu ili zadržavanja značenja. Medicinski se nazivi također prihvaćaju u drugim strukama i u općem jeziku pa je vrlo česta metaforizacija. Terminologizacija imena bio je čest terminološki postupak u prošlim stoljećima, no danas taj je trend u padu. U radu će se analizirati terminološki postupci te potkrijepiti odgovarajućim primjerima iz medicinske publicistike.

Cljučne riječi: eponimi; medicina; medicinski jezik

Abstract. The aim of this paper is to analyze terminological procedures in the creation of medical terms. Latin and Greek make the basis of medical terminology, so their large number in the basic branches of medicine is not surprising. In recent decades, the great influence of the English language has been noted, because with the appearance of new phenomena, their English terms are accepted. Under the influence of linguistic purism, the creation of native equivalents is encouraged, and thus variations occur. Variations have a functional role in terminology and are no longer considered a linguistic anomaly. Since language is a dynamic system, the meanings of terms change, widen or narrow depending on various factors. For this reason, the adoption of terms from other professions is a frequent terminological procedure with the changes or retention of meaning. Medical terms are also accepted in other professions and in general language, so metaphorization is very common. Terminologicalization of names was a common terminological procedure in past centuries, but today this trend is decreasing. In the paper, the analyzed terminological procedures will be supported by examples from medical publications.

Keywords: eponyms; medicine; language

*Dopisni autor:

Izv. prof. dr. sc. Anamarija Gjuran-Coha
Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet
Braće Branchetta 20, 51000 Rijeka,
Hrvatska
E-mail: anamarijagc@medri.uniri.hr

<http://hrcak.srce.hr/medicina>

UVOD

Medicinski je jezik jedan od jezika struke koji bilježi promjene u terminološkom smislu.

Biomedicinsko područje obilježava izrazito dinamičan i brz razvoj. To uključuje otkrivanje novih bolesti, njihovih uzroka i uzročnika te novih dijagnostičkih i terapijskih postupaka. U nazivlju se biomedicine mogu zapaziti dvije krajnosti u terminološkom sustavu: vrlo precizno i međunarodno standardizirano anatomsko nazivlje te brz razvoj nazivlja iz kliničkih područja i svih struka vezanih uz to područje koji obilježava određeni terminološki kaos¹. Rezultat je to intenzivnog međusobnog jezičnog utjecaja te stoga ne čudi raznolikost podrijetla medicinskih naziva. Temelj medicinskog nazivlja čine latinski i grčki, a medicina je jedna od struka u kojoj su se klasični jezici najdulje zadržali. Tijekom povijesti medicinski je jezik bio izložen i drugim jezičnim utjecajima. Posljednjih se desetljeća bilježi snažan utjecaj engleskoga jezika na sve jezike, pa tako i na hrvatski. Terminologija je glavno obilježje medicinskog jezika i pripada znanstvenom funkcionalnom stilu i čini temelj znanstvene i stručne komunikacije u području medicine i zdravstva. Medicinski je jezik u uporabi obilježen izrazitom stilskom heterogenošću² s obzirom na to da se njime ne služe samo pripadnici medicinske diskursne zajednice koji imaju jednaku razinu stručnosti i jednaku terminološku kompetenciju, već se stručna komunikacija odvija među nestručnjacima/laicima. Pojedini se nazivi pojavljuju u različitim varijantama, ovisno o komunikacijskoj situaciji i terminološkim kompetencijama govornika.

Medicinska se terminologija izgrađivala desetljećima i u svim povijesnim razdobljima snažno opirala stranojezičnom utjecaju. U pojedinim su razdobljima ti utjecaji bili snažniji, ponekad slabiji ovisno o društveno političkoj situaciji.

U današnje vrijeme globalizacije, hrvatski jezik prati umjereni purizam i stranojezični utjecaji, prvenstveno engleski relativno lako prodiru u hrvatski jezični sustav, što dovodi do varijacija. Varijacija u nazivlju, koja ima svoju funkciju u kontekstu u kojem je uporabljena, u novijim se istraživanjima ne smatra terminološkom anomalijom, već ona obogaćuje jezik i omogućuje jasnije i preciznije prenošenje stručnog znanja u skladu s komunika-

cijskim potrebama³. Varijacija se u medicinskom nazivlju pojavljuje na svim jezičnim razinama – pravopisnoj i fonološkoj, morfološkoj i tvorbenoj, sintaktičkoj te leksičkoj i semantičkoj.

Nazivlje je dio standardnog jezika i podliježe standardno-jezičnoj normi te bi zbog toga u terminološkim sustavima trebalo uspostaviti normativne odnose⁴.

Terminologija je glavno obilježje medicinskog jezika i pripada znanstvenom funkcionalnom stilu i čini temelj znanstvene i stručne komunikacije u području medicine i zdravstva.

Sustavna izgradnja hrvatskoga nazivlja započinje 2007. pokretanjem projekta *Izgradnje hrvatskoga strukovnoga nazivlja* (Struna) Hrvatske zaklade za znanost (HRZZ), a nastavila se sljedećih godina projektima koji obuhvaćaju nazive pojedinih stručnih i znanstvenih područja.

Zapisano je nazivlje prošlo sustavnu standardološku obradbu u kojoj su sudjelovali stručnjaci za određeno područje i jezikoslovci⁴. Stručnjaci u ovaj proces unose svoja uskostručna znanja i omogućavaju jezikoslovcima da u slučaju višestrukoga izbora mogu izabrati upravo onaj naziv koji odgovara pojmu te onaj naziv koji su stručnjaci spremni prihvatiti. Jezikoslovci uključeni u ovaj proces trebaju biti terminolozi, leksikolozi, leksikografi i standardolozi, stoga je očekivano da se odradbe stručnoga nazivlja provode timski⁵.

Minimalni se zapis o pojedinom pojmu u bazi Struna općenito sastoji od pojma na hrvatskom jeziku koji se obrađuje, odnosno preporučenoga naziva za taj pojam koji je rezultat dogovora stručnjaka i jezikoslovaca, jezične odrednice, pripadnosti znanstvenoj grani i polju u sustavu klasifikacije, definicije i istovrijednice na stranom jeziku. Obrada pojedinog naziva smatra se dovršenom tek kada se sve strane u procesu izgradnje usuglase oko pojmovne i jezične usklađenosti i potom se daju javnosti na javnim mrežnim stranicama Strune. Time se uvelike izbjegava mogućnost pretjerano purističkih težnji jezikoslovaca s jedne strane, ali i nedovoljne terminološke i jezične osviještenosti stručnjaka s druge strane. Na taj su način u razdoblju od 2009. do danas dovršena

i za pretraživanje javno dostupna 24 pojmovnika, između ostalih anatomije, fiziologije, farmakologije, oftalmologije i stomatologije iz područja biomedicine⁶.

Medicinski se nazivi tvore na nekoliko načina: domaćom tvorbom koja uključuje izvođenje (derivaciju) i slaganje (kompoziciju), tvorbom pokrata, kalkiranjem⁷ (tvorba prevedenica) i terminološkim postupcima koji uključuju posuđivanje, terminologizaciju, reterminologizaciju, metaforizaciju te eponimizaciju. Upravo su terminološki postupci tema našega rada.

U idućem ćemo poglavlju dati teorijski okvir koji predstavlja temelj naše analize jer bez osnovnih odrednica terminološke teorije nije moguće govoriti o terminološkim postupcima.

SUVREMENI TERMINOLOŠKI PRISTUPI

Suvremeni terminološki pristupi promišljaju o terminologiji na način drugačiji od Wüsterova tradicionalnog strukturalističkog pristupa⁸.

Socioterminologija preispituje terminološke principe tradicionalne teorije i vraća se analizi stvarne jezične uporabe. Preskriptivni se pristup zamjenjuje deskriptivnim i na terminološku teoriju primjenjuje sociolingvistička načela. Smatra da se u obzir moraju uzeti i društveni čimbenici te se bavi analizom društvenih i situacijskih aspekata stručne komunikacije koji dovode do varijacije naziva. Smatra da su terminološke varijacije rezultat različite kontekstualne uporabe. Naglašava važnost diskursa kao prirodnog okruženja nazivlja. Društveni i etnički kriteriji dovode do stvaranja i uporabe različitih naziva za isti pojam i postojanje više pojmova za isti naziv. Uporaba različitih naziva za isti pojam upućuje na različito znanje, socijalni i profesionalni status govornika te na odnos moći između njih, kao i na dinamičnost sustava pojmova⁹. Socioterminološki pristup odbacuje monosemno načelo tradicionalne terminologije i u terminološka razmatranja uključuje sinonimiju i polisemiju za koje smatra da su nužno prisutne u terminologiji i stručnim tekstovima. Ova je teorija važna jer je utrla put drugim deskriptivnim pristupima koji, za razliku od tradicionalne teorije, uzimaju u obzir društvene i komunikacijske aspekte uporabe jezika struke.

Komunikacijska terminološka teorija pokušava objasniti jezik struke kao kompleksan sustav, i to iz društvene, lingvističke i kognitivne perspektive¹⁰. Prema komunikacijskoj teoriji jedinice jezika struke višedimenzionalne su, odnosno sastoje se od kognitivne, jezične i sociokomunikacijske komponente te su u tom smislu jednake riječima općeg jezika. Nastaju od leksičkih jedinica koje u stručnom kontekstu dobivaju posebno značenje.

Cabre smatra da svaki naziv zadovoljava niz uvjeta koji ga određuju i po kojima se razlikuje od drugih naziva¹¹. Komunikacijska terminološka teorija analizira terminološke jedinice sa stajališta lingvistike, ali uvijek u kontekstu stručne komunikacije. Faber komunikacijsku terminološku teoriju smatra ozbiljnim kandidatom za zamjenu opće terminološke teorije⁹. Istodobno, Faber komunikacijskoj terminološkoj teoriji zamjera nejasnoće i nedorečenosti te nepostojanje nekog određenog i jasnog modela za lingvističko istraživanje nazivlja, kao i nedvojbeno jasno obrazloženje komponente stručnog značenja nekog naziva.

Sociokognitivna se teorija temelji na tumačenju kognitivne lingvistike prema kojem između objektivnog svijeta, jezika i ljudskog mozga postoji intenzivna interakcija¹². Uzima u obzir da objekt, pojam i označitelj funkcioniraju u društvenom kontekstu.

Temmerman polazi od kritike opće terminološke teorije i analizom primjera iz prirodnih znanosti pokazuje da načelima tradicionalne terminologije nije moguće opisati stručni jezik u komunikacijskom kontekstu¹³. Navodi sljedeće:

1. Jezik i pojmovi nikako ne mogu biti odvojeni jer jezik ima važnu ulogu u predočavanju kategorija.
2. Kategorije nije moguće jasno odvojiti logičkim i ontološkim sredstvima.
3. Nije moguće dati optimalnu sadržajnu definiciju pojma.
4. Polisemija i sinonimija postoje u stručnom jeziku i imaju svoju funkciju te je nužno uključiti ih u terminološku analizu.
5. Budući da se kategorije, pojmovi i nazivi s vremenom mijenjaju (veza između pojma i naziva ne može biti trajna), potrebno ih je dijakronijski analizirati.

Za razliku od tradicionalne terminologije, socio-kognitivna teorija u svojoj analizi kreće od naziva, kao i socioterminologija i komunikacijska terminološka teorija. No, kao i ostale spomenute teorije, još uvijek ne uzima u obzir sintaktička obilježja naziva. Temmerman prihvaća klasičnu metodu klasifikacije pojmova na temelju zajedničkih obilježja, ali teoriju dopunjava prototipnim modelom kognitivne psihologinje Eleanor Rosch koja tumači da značenje ne postoji samo po sebi niti kao dio jezičnog sustava, već se stvara iskustvom¹⁴. Prototipne kategorije ne definiraju se na temelju nužnih obilježja kao što to u svojoj klasifikaciji pojmova čini tradicionalna terminologija, već svaku kategoriju opisuju i njezinim perceptivnim, interakcijskim i funkcionalnim svojstvima. Faber kao znatan nedostatak prototipnog modela ističe nemogućnost točnog određivanja prototipne kategorije i objektivnog mjerenja njezine tipičnosti, što dovodi do toga da je taj ključni dio na koncu prepušten subjektivnoj procjeni terminologa⁹.

U novijim se terminološkim pristupima Faber smatra začetnicom terminološkog pristupa nazvanog „terminologija okvira”. Taj je teorijski pristup nastao na već dobro poznatim temeljima komunikacijske teorije terminologije i sociokognitivnoj teoriji terminologije. Idejno je polazište za razvoj terminologije okvira opisati određeni strukovni jezik u uporabi, odnosno u tekstu, kako bi rezultat mogao koristiti svima koji se tim jezikom služe. Pri tome Faber ponajviše misli na prevoditelje koji se u procesu prijenosa specijaliziranoga znanja susreću s poteškoćama na više razina¹⁵. Jedna od njih je sadržaj pojma koji se treba izraziti prikladnim jezičnim strukturama drugoga jezika, a da se pri tom ne izgubi dio sadržaja izražen strukturama polaznoga jezika. Smatra da je razumijevanje stručnog ili znanstvenog teksta zahtjevno zbog njegovih specifičnosti, kao što su uporaba složenih imeničkih izraza karakterističnih za određenu struku, zatim specifična značenja svojstvena upravo tom području, kao i specifične sintaktičke kombinacije uvjetovane poznavanjem dotične stručne domene, njezinih pojmova i odnosa između tih pojmova te propozicijskih odnosa unutar teksta⁹. Teorijsku osnovu autorica pronalazi u kognitivnolingvističkoj semantičkoj teoriji – „teoriji okvira” Charlesa Fil-

mora¹⁶ iz 70-ih godina prošloga stoljeća i smatra je najprikladnijom za prikaz pojmovne strukture strukovne domene neovisno o jeziku. Autorica želi egzaktnije opisati strukturu kategorija stručnih pojmova i domena različitih struka te skrenuti pažnju na važnost sintaktičkih specifičnosti jezika struke. Dakle, glavna je svrha takvoga prikaza neke strukovne domene isključivo olakšan prijenos i usvajanje specijaliziranoga znanja¹⁷, zbog čega je terminologija okvira usmjerena na opis njezine pojmovne organizacije, višedimenzijski karakter

Medicinski se nazivi tvore na nekoliko načina: domaćom tvorbom koja uključuje izvođenje (derivaciju) i slaganje (kompoziciju), tvorbom pokrata, kalkiranjem (tvorbom prevedenica) i terminološkim postupcima koji uključuju posuđivanje, terminologizaciju, reterminologizaciju, metaforizaciju te eponimizaciju.

terminološke jedinice te izlučivanje semantičkih i sintaktičkih informacija iz višejezičnih korpusa specijaliziranih tekstova. Teorija okvira polazi od osnovne pretpostavke kognitivne lingvistike da su jezične strukture (jezična razina) odraz pojmovnih struktura u našem umu¹⁸. U tom su smislu nazivi terminološke jedinice nosioci pojmovnoga značenja u specijaliziranome tekstu. Okviri prema Fillmoreu najlakše mogu prikazati sustave pojmova koji su međusobno povezani tako da se jednim pojmom prizivaju i ostali¹⁶. Okviri su alternativa za semantička polja i vrsta su kognitivne konstrukcije koja se temelji na iskustvu, a koja u svoju strukturu osim opisa značajki pojma uključuje i podatke o uporabi riječi u diskursu. To zapravo znači da se niti jedan pojam ne smije promatrati izolirano, nego kao dio veće strukture (pojmovne strukture domene specijaliziranoga znanja) ili događaja (događaja domene). Jeziku se struke u teoriji okvira pripisuje iznimno važno svojstvo dinamičnosti što u osnovi znači da mu je svojstvena osobina promjenjivosti stalne aktivnosti i razvoja. To znači da bi način predstavljanja pojmova te njihovih međuodnosa u pojmovnome sustavu u svrhu predstavljanja znanja ili njegova usvajanja trebalo tako prilagoditi da najbolje odražava njegovo osnovno obilježje dinamičnosti, odnosno nastojati preslikati njegovu konceptualizaciju u umu¹⁹.

Prednost je ovog pristupa pred ostalima u mogućnosti da uz semantički prikaz pojma uključi i sintaktički potencijal naziva koji ga predstavlja, za što je ključan opis svih vrsta odnosa koje pojmovi među sobom ostvaruju²⁰.

Ovaj teorijski okvir poslužit će kao temelj naše klasifikacije terminoloških postupaka u stvaranju medicinskih naziva.

ANALIZA TERMINOLOŠKIH POSTUPAKA U STVARANJU MEDICINSKIH NAZIVA

U ovome ćemo poglavlju analizirati terminološke postupke koji su zabilježeni u tvorbi medicinskih naziva:

1. posuđivanje iz klasičnih jezika (latinskog i grčkog)
2. prihvaćanje stranih (engleskih) naziva
3. preuzimanje naziva iz drugih struka
4. pretvaranje općih riječi u nazive
5. preuzimanje medicinskih naziva u druge struke ili u opći jezik
6. eponimizacija.

Pri stvaranju naziva treba voditi računa o terminološkim zahtjevima, tj. o usklađenosti nazivlja sa strukom, ali i o jezičnim zahtjevima jer je nazivlje neke struke dio hrvatskoga standardnog jezika.

POSUĐIVANJE NAZIVA IZ KLASIČNIH JEZIKA

Latinski i grčki jezik čine temelj svih europskih jezika te se lako uklapaju u sve jezične sustave, pa tako i u hrvatski. Unatoč fonološkoj i morfološkoj prilagodbi pojedinim nacionalnim jezicima, njihova je osnova prepoznatljiva i njihovo je značenje u različitim jezicima najčešće jednako. U nekim je jezicima došlo do pomaka značenja s obzirom na ishodišno značenje u latinskom i grčkom jeziku. Međutim, u medicinskom su nazivlju anatomije, fiziologije i patologije latinski i grčki nazivi preuzeti u velikom broju uz zadržavanje primarnog značenja, npr. *vena cava*, *aorta*, *ureter*, *cerebrum*, *cerebellum*, *pneumonija* itd.

Prema terminološkim načelima, internacionalizmi imaju prednost pred drugim posuđenicama. U procesu jezične standardizacije vrlo često dolaze do izražaja veće ili manje purističke tendencije, zbog čega se internacionalizmi nastoje zamijeniti domaćim riječima. Vince navodi da riječi latinskog i grčkog podrijetla ne treba protjerivati iz je-

zika ako za njih nema domaće zamjene²¹. Silić i Pranjković navode da jednoznačnosti riječi u znanstvenom tekstu pogoduju riječi koje se ne rabe u svakodnevnoj komunikaciji te se zbog toga revitaliziraju riječi iz prošlosti, najčešće iz klasičnih jezika²². Silić navodi tri glavna razloga:

1. tvorbena ustrojstvo internacionalizama jednostavno je, racionalno i ekonomično
2. njihovo opće značenje nije opterećeno pojedinačnim značenjima
3. takve riječi ne smetaju znanosti koja je po svome sadržaju internacionalna, štoviše omogućuju uspješniju komunikaciju među stručnjacima i znanstvenicima iz različitih jezičnih sredina²³.

Toga su stava i mnogi hrvatski lingvisti koji se prema internacionalizmima tolerantnije postavljaju dopuštajući im supostojanje s domaćim nazivima te upozoravaju na moguću semantičku i funkcionalnu diferencijaciju²⁴. Slično tvrde Turk i Opašić koje naglašavaju kako treba voditi računa o kontekstualnoj uvjetovanosti internacionalizma ili domaće riječi²⁵.

Iz latinskog i grčkog jezika potječu oni nazivi koji su u vrijeme starih Grka i Rimljana imali medicinsko značenje u općoj jezičnoj uporabi i oni koje su tadašnji liječnici preuzeli iz općeg jezika kako bi imenovali medicinske pojmove, čije značenje nije oduvijek bilo medicinsko ili nije bilo primarno medicinsko. Tako su mnoge riječi iz općeg jezika terminologizirane, odnosno postale su stručni nazivi te su s razvojem medicine poprimile određeno medicinsko značenje²⁶.

U tvorbi internacionalizama posuđuju se tvorbeni modeli i tvorbeni elementi. Tvorbene su mogućnosti latinskih i grčkih tvorbenih elemenata iznimno velike i vrlo često nemaju odgovarajuću domaću zamjenu, odnosno domaća istovrijednica jednorječnog internacionalnog naziva nije čak ni višerječni naziv već opisni izraz, primjerice *aorta* – hrv. glavna žila kucavica kojom se odvodi krv iz lijeve srčane klijetke²⁷.

U slučaju kada je internacionalizam moguće zamijeniti jednorječnim hrvatskim nazivom, taj je naziv često riječ općeg jezika koja je već opterećena brojnim značenjskim nijansama i u biomedicinskom se kontekstu kao takva pokazuje neprozirnom, primjerice *sedacija* – smirivanje, umirivanje²⁷. Ako bi-

smo umjesto naziva *sedacija* rabili prijevodne ekvivalente *smirivanje* i *umirivanje*, koji su kao riječi općeg jezika obilježeni s više nijansiranih značenja, oni nam ne bi pružili podatak da je riječ o umirivanju određenim lijekovima, što internacionalizam *sedacija* podrazumijeva. U ovom slučaju internacionalizam pokriva uže značenjsko polje i jednoznačan je, za razliku od hrvatskog naziva. Pridjev *sistemski* izveden je od imenice *sistem* čija je standardnojezična varijanta *sustav*, no odnosni pridjev izveden od te imenice, *sustavni*, nema jednako značenje kao pridjev *sistemski*²⁸, premda se u novijim biomedicinskim tekstovima rabi umjesto njega. Naime, *sistemski* u biomedicinskim sintagmama, primjerice *sistemska bolest*, upućuje na to da se radi o učinku bolesti na više organskih sustava, dok pridjev *sustavni* znači „koji se osniva na sustavu, koji je u sustavu“ i njegov bi internacionalni ekvivalent bio *sistematičan*, a ne *sistemski*²⁷.

Suvremeno je hrvatsko biomedicinsko nazivlje trodijelno^{29,4}. U imenovanju tjelesnih organa i struktura, bolesti i simptoma uz latinske nazive, pisane latinskom grafijom i kosim slovima, rabe se internacionalizmi (pohrvaćeni nazivi) i domaće riječi. Tako se primjerice u histologiji uz latinske nazive *zona fasciculata*, *zona reticularis* i *zona glomerulosa* nalaze pohrvaćeni nazivi (internationalizmi) *fascikularna zona*, *retikularna zona* i *glomerularna zona* te domaći ekvivalenti *svežnjičasti sloj*, *mrežasti sloj* i *klupčasti sloj*. Latinski se nazivi u hrvatskom tekstu ne sklanjaju, stoga se teže uklapaju u sustav hrvatskog jezika. S druge strane, domaće su varijante ovih naziva semantički nedovoljno prozirne i teže prihvatljivije znanstvenoj jezičnoj zajednici²⁷.

Internationalizmi se u tom slučaju pokazuju kao dobro rješenje – latinska ili grčka osnova naziva sadržaj čini prepoznatljivim, a nazivi su fonološki i morfološki prilagođeni i uklapaju se u jezični sustav.

Brojni su internacionalizmi koji su u medicinsko nazivlje preuzeti preko jezika posrednika, engleskog. U tom se smislu načelo koje daje prednost nazivima iz klasičnih jezika krši pa vrlo često bilježimo pogrešne oblike kao *rezonanca*, *referenca*, *supstanca*. Takvi oblici nisu prihvatljivi, a dopuštene i preporučene donosimo u Tablici 1. Hrvat-

Tablica 1. Preporučeni i nedopušteni nazivi latinskoga i grčkoga podrijetla

Preporučeni naziv	Nedopušteni	Engleski naziv
incidencija	incidenca	<i>incidence</i>
magnetska rezonancija	rezonanca	<i>magnetic resonance</i>
prevalencija	prevalenca	<i>prevalence</i>
latencija	latenca	<i>latence</i>
sekvencija gena	sekvenca	<i>sequence</i>
komplementarnost	komplementacija	<i>complementation</i>
imunodeficijencija	imunodeficienca	<i>immunodeficiency</i>
srčana frekvencija	frekvencija	<i>frequency</i>
postvirusni	postviralni	<i>postviral</i>
supstancija	supstanca	<i>substance</i>
reagencija	reagens	<i>reagent</i>
rezistencija	rezistenca	<i>resistance</i>

ski jezični savjetnici nude sustavne informacije o integraciji internacionalizama³⁰.

PRIHVATANJE STRANIH/ENGLESKIH NAZIVA

Pojavom novog pojma, predmeta ili ideje javlja se potreba za njihovim imenovanjem. Najjednostavniji način popunjavanja praznog mjesta u sustavu prihvaćanje je stranog naziva. U skladu s time u medicinskom nazivlju često bilježimo engleske riječi. Većina novosti u medicini dolazi iz engleskoga govornog područja pa se zajedno s novim pojmovima prihvaćaju i engleski nazivi. U svom su istraživanju provedenom na korpusu od 94 stručna i znanstvena članka na hrvatskome jeziku (ukupno nešto više od 44 tisuće riječi) Bogunović i Čoso utvrdile velik broj anglizama (svaka sedamdeseta riječ bila je anglizam), i to onih s postojećim hrvatskim istovrijednicama³¹. Neprilagođenih je engleskih riječi pronađeno značajno manje i uglavnom su na neki način istaknute. U objašnjenju i razumijevanju engleskog utjecaja na medicinski jezik neki autori idu korak dalje i nude sljedeće razmišljanje: okruženje u kojem medicinski stručnjaci djeluju (pri tome misleći na međunarodnu znanstvenu zajednicu), više nalikuje dvojezičnomu (ako ne i višejezičnomu) te se u primjeni jednoga ili drugoga jezičnoga koda (hrvatskoga i engleskoga) događaju fenomeni opisani u lingvistici kao promjena koda (engl. *code switching* ili *code mixing*)³. Navodimo neke primjere neprilagođenih engleskih naziva:

- opstruktivna sleep apnea
- minimalno invazivni keyhole pristup
- poremećaj binge eating
- laserski resurfacing
- disfunkcija shunta
- privremeni inlay ili onlay.

Strane bi se riječi po pravilu trebale pisati kurzivom. U nekim su slučajevima stavljene u navodnike što ukazuje na to da se radi o stranoj riječi.

Osim izvornih engleskih riječi, bilježimo velik broj posuđenica, odnosno posuđenica koje su pravopisno prilagođene hrvatskome glasovnom sustavu, ali zadržavaju neka svojstva izvornog jezika.

Navest ćemo neke od primjera:

hrvatski	engleski
akceptor	acceptor
bajpas	bypass
bajt ving	bite wing
inlej	inlay
klaster-glavobolja	cluster headache
klirens	clearance
misens-mutacija	missense mutation
pejsmejker	pacemaker
reverzna transkripcija	reverse transcription
skor-rik	score risk
skrining	screening
splajsing	splicing
šant	shunt

Iz navedenog je vidljivo da neke suglasničke skupine kao *-jk*, *-jp*, *-js*, *-jt*, *-rz* ne odgovaraju sustavu hrvatskog jezika te ukazuju na to da se radi o posuđenici. Morfološki, međutim, ove su se riječi uklopile u hrvatski jezični sustav. Navest ćemo primjere u kojima su strane riječi i posuđenice morfološki prilagođene sustavu:

- Može se unaprijediti uporabom više restrikcijskih enzima ili u kombinaciji sa *Southern blotom*.
- Kod benigne intrakranijske hipertenzije ili sindroma pseudotumora mozga nema neuroradioloških znakova osim mogućnosti znakova u *empty sellu*.

Kada govorimo o vrsti riječi, među posuđenicama najveći je broj imenica: *bajpas*, *dopler*, *graft*, *klon*, *laser*, *monitoring*, *pejsmejker*, *skrining* ili stranih riječi: *biofeedback*, *blockbuster*, *booster*, *bypass*, *chaperon crossing over*, *enhancer*, *mobbing*, *onlay*, *screening*, *wheezing*, jer se u posu-

đivanju uzimaju novi pojmovi, a oni se najviše izražavaju imenicama.

Vrlo su česte imenice u pridjevnoj funkciji, primjerice *line element*, *booster* cjepivo, *burnout* sindrom, *bubble boy* poremećaj, *border line* tip poremećaja, *cell saver*, *chaperon* protein, *cluster* glavobolja, *comfort care*, *crush* sindrom, *feather lift* tehnika, *heat shock* protein, *ice-pick* ožiljak, *keyhole* pristup, *scratch test*, *shotgun* kloniranje, *split* cjepivo, *step back* tehnika itd. Moramo napomenuti da juksta pozicija nije svojstvena hrvatskomu jeziku te bi prema pravilu trebala biti pisana sa spojnicom ili bi se trebala tvoriti preoblikom imenica+imenica u genitivu.

Pridjeva je manje te navodimo sljedeće: *antibiotic lock* tehnika, *color doppler*, *dose ranging* istraživanje, *dumping* sindrom, *empty sell*, *far western* blot analiza, *homing* molekula, *house keeping* gen, *life saving* lijek, *low grade* karcinom, *macular-weighted* funkcija, *northwestern* analiza, *self-cleaning* princip...

Imenica u pridjevskoj funkciji i imenica tvore polysloženicu te se bilježe sa spojnicom, npr. *marker-gen*, *gama-knife*, *balon-kateter*, *stres-fraktura*.

Broj glagolskih stranih riječi ili posuđenica u medicinskom nazivlju mnogo je manji od broja imenskih ili pridjevskih. Razlog je tome činjenica da se glagoli u nazivlju struka posuđuju u manjoj mjeri. Glagoli preuzeti iz engleskoga jezika prilagođavaju se sustavu hrvatskoga jezika pomoću infinitivnih formata *-ati* ili *-irati*, primjerice:

hrvatski	engleski
blokirati	block
deletirati	delete
detektirati	detect
implantirati	implant
klonirati	clone
testirati	test

U posuđivanju iz engleskog jezika, kao i kod internacionalizama, nailazi se na problem nepostojanja odgovarajuće domaće zamjene, odnosno prijevodni je ekvivalent domaća riječ opterećena općejezičnim značenjem. Tako se primjerice u hrvatskom jeziku naziv *šant*, koji označuje „spoj dvaju anatomskih kanala koji omogućuje miješanje njihova sadržaja, najčešće u kardiovaskularnom sustavu“, prevodi kao *skretanje*, a predlaže se i naziv *mimotok*⁴. U novijoj je literaturi sve pri-

hvaćeniji prijevodni ekvivalent *pretok*, no taj naziv još nije široko prihvaćen²⁷. Za vrstu glavobolje koja se naziva *cluster-glavobolja* (klaster-glavobolja) postoji prijedlog hrvatskog naziva *glavobolja u nakupinama*³², no ni ta domaća varijanta nije ušla u široku uporabu. Koriste se engleski naziv *cluster glavobolja* i anglizam klaster-glavobolja. Od anglizma klaster izvodi se odnosni pridjev klasterški dok se od domaćeg višerječnog naziva ne može tvoriti izvedenica. To ponovo upućuje na činjenicu da se od posuđenica lakše tvore izvedenice nego od domaćih naziva.

Pojedine su medicinske discipline sklone uporabi isključivo engleskih naziva koji ni na jednoj jezičnoj razini nisu prilagođeni hrvatskome jezičnom sustavu. Primjerice u radiologiji, brz tehnološki napredak i razvoj radioloških uređaja generiraju nove pojave koje se imenuju na engleskom jeziku i ti se engleski nazivi prihvaćaju u ostalim jezicima. Vrlo često ti nazivi ne dobiju domaće ekvivalente, primjerice *trailing edge* to *leading edge* metoda, *cross-pin* metoda, *up take-test*, itd.

PREUZIMANJE NAZIVA IZ DRUGIH STRUKA

Preuzimanje naziva iz drugih struka vrlo je čest terminološki postupak jer ako se posuđuje pojam, također se posuđuje i njegov naziv. U medicini se pojavljuju različiti nazivi iz informatike, tehnike, prava, psihologije te drugih struka.

Bilježimo znatan broj takvih slučajeva od kojih neki zadržavaju isto značenje kao i u drugim strukama, dok kod drugih dolazi do promjene značenja.

Značenje je zadržano u sljedećim nazivima:

Aberacija je naziv koji se koristi u astronomiji, pravu, medicini, psihologiji te označava „odstupanje od uobičajenog, predviđenog, sistemskog“.

Adicija u matematici znači „zbrajanje, dodavanje“; u kemiji „proces spajanja atoma vodika, drugih elemenata ili radikala na dvostruke ili trostruke veze u nezasićenim organskim spojevima“; u medicini znači „dodatak“, npr. dodatak nukleotida (molekularna biologija).

Akceleracija u fizici i medicini znači „ubrzanje“.

Amplifikacija se koristi u tehničkim znanostima, retorici i medicini i znači „uvećanje, proširenje, razradba“.

Bypass u građevini znači „cijev ili kanal kojim se osigurava pomoćni prolaz plinu ili tekućini“. U medicini se odnosi na „kirurški zahvat kojim se premošćuje bolesni ili oštećeni dio organa“.

Čip je naziv koji se upotrebljava u informatici te označava „komadić kristala poluvodiča, uglavnom silicija, na koji se utiskuje sklop ili više sklopova što čini elektronički integrirani krug“, ali je čest i u medicini gdje „DNA čipovi omogućavaju istodobnu analizu mutacija ili genetskog očitavanja desetaka tisuća gena“.

Fertilizer u agronomiji znači „organsko kemijsko sredstvo koje se koristi za povećanje plodnosti tla“. U medicini se koristi za „terapiju kod žena koje ne mogu zanijeti“.

Operacija se koristi u fizici (simetrijska operacija), matematici (algebarska operacija), obrambenim znanostima (mirovna operacija), zrakoplovstvu (operacija protuzračnog djelovanja). U medicini naziv operacija upotrebljava se u značenju „kirurškog zahvata koji se izvodi instrumentima ili kirurgovom rukom u svrhu liječenja pacijenta ili dijagnostike“. Moramo napomenuti da pridjev od imenice *operacija* u medicini glasi *operacijski*, a ne *operativni* koji se vrlo često koristi u sintagmama, primjerice *operativni zahvat*. Naime, pridjev *operativni* izveden je od imenice *operativa* koja označuje „izvršni dio neke zajednice, odjel koji izvodi tehničku stranu posla ili praktični rad“. Pridjev *operativan* znači „djelatan, radni, aktivan“ (operativni sustav). Pridjev *operacijski* izveden je od imenice *operacija*. Dakle *operacijski* i *operativni* nisu sinonimi, riječi različita izraza i istoga sadržaja, već paronimi, riječi koje imaju isti korijen, slična su izraza, ali različita sadržaja.

Skener se upotrebljava u informatici, ali i u medicini. U medicini označava „aparatus koji ispituje tijelo, organ ili druge biološki aktivne tvari po slojevima različite dubine“, a u informatici znači „program koji automatski pretražuje hardver ili softver“ ili „uređaj koji snima sliku, fotografiju i sl. i transformira ih u kompjutorski zapis“.

Irigacija je naziv koji u agronomiji označava „navodnjavanje zemljišta radi boljeg uspijevanja

kultura i biljaka“. U medicini taj naziv znači „opskrbu arterijskom krvlju određenog područja tijela“.

Transplantacija u botanici znači „pomicanje biljke s mjesta gdje raste i sadnja na drugom mjestu“. U medicini ima značenje „postupak kojim se presađuju tkiva ili organi s jednog mjesta na drugo iste jedinke ili s jedne jedinke na drugu“.

Transmisija je naziv koji se upotrebljava u tehnici, informatici, sociologiji, fizici te znači „prijenos“ i u medicini to je „prijenos određenih gena s roditelja na potomstvo“. Dakle, u medicinskom nazivu značenje je suženo.

Triger u informatici označava „okidač na ručici za upravljanje informatičkim signalima“. U medicini označava „neposredan povod bolesti“.

Do promjene značenja došlo je u ovim slučajevima: *Translacija* u matematici znači „preslikavanje ravnine ili prostora u kojem je vektor, određen bilo kojom točkom i njezinom slikom, konstantan“. U fizici znači „gibanje tijela pri kojem sve njegove točke opisuju sukladne staze te se gibaju međusobno jednakim brzinama i ubrzanjima“. U medicini ima značenje „prenošenja genetičke informacije s m-RNK na bjelančevinu pri sintezi bjelančevina“.

Transkripcija u lingvistici znači „postupak prikazivanja onih latiničnih znakova koje hrvatska latinica nema najbližijim znakovima hrvatske latinice“. U medicini ima značenje „prenošenja genetičke poruke sadržane u redosljedu nukleotida u lancu DNK na redosljed nukleotida u lancu RNK mehanizmom komplementarnog udruživanja baza“.

Tranzicija u fizici znači „prijelaz atoma, jezgre ili molekule s jedne energetske razine na drugu“. U medicini (molekularnoj biologiji) ima značenje „zamjene homolognih baza“.

Knock out je naziv koji u ekonomiji znači „tajni sporazum skupine sudionika dražbe da se neće međusobno natjecati ponudom viših cijena tako da predmet kupe za nerealno nisku cijenu“. U sportu znači „odlučujući udarac u boksu od kojega udareni borac ostane ležati više od 10 sekundi“. U medicini (molekularnoj biologiji) znači „uklanjanje određenog gena iz stanice ili organizma pomoću molekularnih tehnika“.

Šant (shunt) u tehničkom nazivlju označava „paralelno priključeni element (otpornik) koji se uključuje u strujni krug, pri čemu smanjuje jakost struje“. U polju fizike naziv je definiran kao „premosni otpornik u strujnom krugu koji je paralelno spojen s ampermetrom. U medicini taj naziv znači „spoj dvaju anatomskih kanala koji omogućava miješanje njihovih sadržaja, najčešće u kardiovaskularnom sustavu“.

Susceptibilnost se koristi u fizici i znači „svojstvo magnetskih tvari, broj koji karakterizira posljedicu djelovanja magnetskog polja na magnetske tvari“. U medicini ima značenje „podložnosti bolesti“.

Involucija u matematici znači „operaciju ili funkciju na nekom skupu koja daje istovjetan rezultat početnom kada se dva puta uzastopno primijeni“. U medicini označava „nazadovanje ili propadanje nekog organa“.

Infrakcija se koristi u pravu i označava „prekoračenje zakonskih odredaba bez težih posljedica, ali kažnjivo lakšim kaznama“. U medicini označava „nepotpun prijelom kosti u obliku pukotine“.

Remedij se koristi u pravu i označava „postupak koji ostaje kao mogućnost sudskog rješenja“. U ekonomskom bankarstvu ima značenje „dopuštenog odstupanja od zakonski utvrđene težine i finoće kovanice pri kovanju novca“, a u medicini „sredstva kojim se suzbija bolest, lijek“.

Manipulacija u politologiji znači „postupak podčinjavanja pojedinca ili društvene skupine određenoj vrsti interesa“. U medicini ima značenje „liječenja rukom“.

Dijafragma u fizici označava „napravu za regulaciju otvora objektiva na mikroskopu ili kameri“. U medicini taj naziv, osim ošita, označava i „vrstu kontracepcijskog sredstva u vidu mehaničke zapreke“.

PRETVARANJE OPĆIH RIJEČI U NAZIVE

Riječi općega jezika pretvaraju se u nazive procesom terminologizacije. Terminologizacijom se značenje riječi općega jezika u određenoj struci precizira, najčešće suzuje i utvrđuje određenom definicijom.

Navest ćemo primjere:

Ekspresija u općem jeziku znači „izraz, izražavanje“. U medicini ima značenje „istiskivanja pod tlakom kakva sadržaja iz nekog organa, šupljine, tkiva i sl.“

Iradijacija u općem jeziku znači „zračenje, ozračivanje, obasjavanje“. U medicini taj naziv označava:

1. „ozračivanje, slučajno ili namjerno izlaganje nekog organa ili dijela organa ionizirajućem zračenju“
2. „širenje boli iz područja nastanka u druga područja“, npr. kod angine pektoris u lijevu ruku, kod izbočenja međukralježničnog diska slabinske kralježnice u nogu. Dakle u prvom je slučaju značenje ostalo isto, dok je u drugom slučaju značenje prošireno.

Remisija u općem jeziku znači „slabljenje, smanjenje, opadanje“. U medicini je značenje suženo i specijalizirano te naziv znači „prolazno poboljšanje stanja bolesti koje se očituje potpunom ili nestankom simptoma“.

Doza u općem jeziku znači „količina, mjera“. U medicini znači „najmanja količina tvari koja proizvodi promjene u organizmu (fiziološka doza)“. U radiologiji naziv znači „količinu radijacije koja je ozračila neki dio tijela“, a u farmakologiji znači „količine lijeka koje se obično primjenjuju u liječenju (terapijska doza) ili količina otrova koja ulazi u organizam“.

Kapa u općem jeziku označava „pokrivalo za glavu“, dok u molekularnoj biologiji znači „tvorevinu na 5' kraju molekule mRNA koja sadrži metiliranu bazu gvanin“.

Mušice u općem jeziku znače „male muhe“, a u medicini znače „crne točkice koje se pojavljuju pred očima kada je osoba umorna ili iscrpljena“.

Nož u općem jeziku označava „predmet kojim se nešto reže“. U medicini se koristi u radiologiji u nazivu *gama-nož* (engl. gamma knife), a izražava „snop gama-zraka kojim se suzbija rast tumora“. Radi se o novoj ciljanoj metodi zračenja kojom se usporava rast tumora bez oštećenja zdravih stanica.

Klin u općem jeziku znači „zaoštreno ili zašiljeno tijelo u obliku trokutaste prizme“. U dentalnoj medicini „klin“ se stavlja između aproksimalnih zubnih ploha radi učvršćivanja matrice pri

izradi zubnih ispuna“. Dopušteni naziv također glasi *interdentalni kolčić*.

Most u općem jeziku znači „građevina za prijelaz preko prirodnih rijeka, tjesnaca ili zapreka“. U dentalnoj medicini *most* označava „fiksni protetski nadomjestak za dugotrajnu žvačno-funkcijsku, fonetsku, estetsku i profilaktičku terapiju te rekonstrukciju stomatognatoga sustava koji je trajno vezan za zube nosače ili implantate i nadoknađuje jedan zub ili više zuba koji nedostaju.

Kruna u općem jeziku znači „raskošno urešeno pokrivalo za glavu u obliku vijenca, simbol vladarske moći“. U anatomiji *kruna* znači „dio prirodnoga zuba koji se proteže od caklinsko-dentinskoga spojišta do grizne plohe ili sjekutičnoga brida“.

Metaforizacija je čest terminološki postupak kojim nastaju nazivi za nove pojmove, no kad se radi o posuđivanju iz drugih jezika i preuzimanju strane metafore, metaforičnost se gubi, odnosno potrebno je poznavati engleski jezik kako bismo znali da se radi o metafori³³. Zamijenimo li engleski metaforički naziv istovrijednim metaforičkim nazivom, njegovo je značenje neprozirno te je potreban opis pojma. Tako bi se puknuće *bucket handle* prevelo kao *puknuće nalik na ručku kante*. Tek iz definicije naziva – „potpuno uzdužno razdvajanje meniska koji poprima oblik drške na košarici“ – razumijemo sadržaj pojma²⁷.

PREUZIMANJE MEDICINSKIH NAZIVA U DRUGE STRUKE ILI U OPĆI JEZIK

Medicinski se nazivi preuzimaju u druge struke ili u opći jezik. Navodimo sljedeće primjere:

Face lifting u medicini označava „operaciju uklanjanja bora“, a danas se koristi u općem značenju „obnove“ te bilježimo primjere *face lifting* zgrada i automobila, primjerice *face lifting* zgrade HNK ili *Golfa*.

Klon u medicini znači „skupinu stanica koje potječu od jedne roditeljske stanice“. U informatički procesom metaforizacije taj je naziv dobio novo značenje – „računalo ili uređaj koji kopira postojeći i ima iste ili gotovo iste mogućnosti kao izvornik“.

U općem jeziku naziv *klon* ima pejorativno značenje i označava „osobu koja je pronađena

ili izmišljena za neki posao koji će obavljati na način kako naredbodavac traži, bez sposobnosti rasuđivanja ili samostalnosti“.

Virus u medicini znači „parazitski mikroorganizam koji izaziva bolest“. U informatici naziv je dobio značenje „programa koji zarazi računalne datoteke pomoću zaraženih medija te izaziva štetne pojave“.

Infuzija u medicini ima značenje „unošenja velike količine tekućine u organizam“. U općem je jeziku metaforizacijom dobiva značenje „pomoći, kredita ili sl., onoga što se daje ili ulaže u koga da oživi svoju djelatnost ili proizvodnju“, npr. *kreditna infuzija*.

Bajpas je u medicini „premosnica“, odnosno „cjeloviti presadak ili usadak kojim se uspostavlja prekinuti protok u krvotoknom sustavu“, a u općem se jeziku upotrebljava u značenju „sredstva kojim se nastoji prevladati neka teška situacija“. Nalazimo primjer „kredit je jedini bajpas u današnjoj situaciji“.

Mimikrija u biologiji znači „zaštitno prilagođavanje biljaka i životinja bojom i izgledom svojoj prirodnoj sredini“. U općem se jeziku koristi u prenesenom značenju „prikrivanje, skrivanje (često o nacionalnom, vjerskom identitetu u većinski drugačijem okruženju), često ksenofobično“.

Pejsmejker u medicini znači „aparat koji je ugrađen u tijelo bolesnika i stimulira rad srčanog mišića; elektrostimulator srca“. U sportskom žargonu naziv označava „trkača koji na utrka (na srednje i duge pruge) vodi prvi dio utrke kako bi favoritima omogućio postizanje vrhunskih rezultata“.

Screening u medicini označava „testiranje većeg broja ljudi radi otkrivanja onih rizičnih“. U današnje se vrijeme ovaj naziv koristi u značenju „pomnog ispitivanja“. Nalazimo primjer: „Pregovori će početi kad izvješće o *screeningu* u ribarstvu prođe kroz složenu proceduru potvrđivanja u tijelima EU-a“.

Važno je napomenuti da su u opći jezik preuzeti i brojni nazivi organa koji imaju preneseno značenje, primjerice mozak (operacije), desna ruka (ravnatelj), kičma (institucije), laktarenje, pluća (grada), slijepo crijevo, zub vremena, glava obitelji, trbuh grada.

EPONIMIZACIJA

Terminologizacija imena čest je način imenovanja novih pojmova u biomedicinskim znanostima. Vodanović navodi da se eponimima smatraju svi oni nazivi koji nose ime one osobe koja je na neki način zaslužna za otkrivanje anatomske strukture, fiziološkoga procesa ili načina liječenja čime se daje priznanje njegovu znanstvenom doprinosu³⁴. Ime ulazi u nazivlje neke struke bilo samostalno (u tom slučaju ime označava naziv) bilo kao sastavni dio dvorječne ili višerječne skupine. Smatra se da je ponekad lakše zapamtiti naziv koji je eponim nego onaj koji imenuje pojam prema njegovoj patološkoj manifestaciji. Lončar i Ostroški Anić navode kako se eponimizacijom postiže jasna veza između pojma i naziva te potpomaže ideja njihova jednoznačna odnosa³⁵. U svom istraživanju autorice zaključuju da je većina medicinskih eponima nastala prema njemačkim znanstvenicima iz 19. stoljeća te da u novije vrijeme sklonost eponimizaciji opada.

Govoreći o terminologizaciji imena, *Papa* je naziv testa kojim se isključuje ili potvrđuje prisustvo malignih stanica u tjelesnim sekretima. Dobio je ime po grčkom liječniku Papanicolaou koji je živio i radio u Americi.

Apgar je naziv za metodu procjene stanja novorođenčeta koja uključuje boju kože, srčane otkucaje, disanje, mišićni tonus i reakciju na podražaje. Metoda je dobila naziv po američkoj anesteziologinji Virginiji Apgar. Nalazimo ga i u višerječnom nazivu koji sadrži ime (*Apgar score*). Na problem naziva *Apgar indeks* upozoravaju Mihaljević i Hudeček³⁶. Budući da se radi o nazivu koji je tvoren prema prezimenu ženske osobe, jedini oblik pridjeva koji bi se od njega mogao izvesti je *Apgaričin*, prema razgovornome ženskom prezimenu *Apgarica*, koji ne pripada standardnome jeziku. Ispravan oblik naziva, *indeks Virginije Apgar* nije prihvaćen u medicinskoj struci, a autorice smatraju da je razlog tome duljina naziva.

Višerječne nazive najčešće čini kombinacija posvojnoga pridjeva i imenice. To se pravilo često zanemaruje te su u uporabi konstrukcije nastale pod utjecajem engleskog jezika koje se ne uklapaju u strukturu hrvatskoga jezika, na primjer:

Billings metoda (engl. *Billings method*) – prihvatljivije je *Billingsova metoda*

Bankart operacija (engl. *Bankart's operation*) – prihvatljivije je operacija po Bankartu

Milwaukee steznik (engl. *Milwaukee brace*) – prihvatljivije steznik *Milwaukee*

Peplau model (engl. *Peplau's model*) – prihvatljivije *Peplauov model*

Stamey postupak (engl. *Stamey procedure*) – prihvatljivije *Stameyev postupak*.

Ponekad je navedeno normativno pravilo nespretno u procesu terminologizacije, kao što smo naveli u primjeru Apgar indeksa.

Dakle, možemo zaključiti da su višerječni nazivi koji sadrže pridjev tvoren od imena najprihvatljiviji prema hrvatskoj jezičnoj normi, na primjer:

hrvatski naziv	engleski naziv
<i>Addisonova anemija</i>	Addison's anaemia
<i>Bakerova cista</i>	Baker's cyst
<i>Barlowljeva bolest</i>	Barlow's disease
<i>Barrovo tjelešće</i>	Barr body

ZAKLJUČAK

U ovom smo radu analizirali terminološke postupke u stvaranju medicinskih naziva. Medicinski je jezik jedan od jezika struka u kojima su se klasični jezici najduže zadržali pa stoga ne čudi da je nazivlje anatomije, fiziologije i patologije latinskoga ili grčkoga podrijetla. U vrijeme globalizacije te strelovitog razvoja medicine i tehnologije općenito, nazivi se preuzimaju iz engleskoga jezika u izvornome, neadaptiranome obliku, a zatim kao posuđenice (ortografski adaptirane inačice) ulaze u široku uporabu. Preuzimanje naziva iz drugih struka također je čest terminološki postupak u kojem se značenje zadržava ili se mijenja. Jezik je dinamičan sustav te je podložan promjenama i stoga značenja nisu i ne mogu biti strogo definirana i ograničena, na što upućuju i novije terminološke teorije. Metaforizacijom se također tvore medicinski nazivi, no treba s oprezom preuzimati metaforične medicinske nazive iz engleskoga jezika jer njihovo prevedno značenje nije isto u hrvatskome. Eponimi, odnosno terminologizacija imena, bili su čest izvor medicinskih naziva u prošlim stoljećima, no danas je taj trend u opadanju. Ipak, bilježimo neke primjere (Southern tehnika).

Izjava o sukobu interesa: Autori izjavljuju kako ne postoji sukob interesa.

LITERATURA

1. Džuganova B. English medical terminology – different ways of forming medical terms. *JAH* 2013;4:55–69.
2. Taavitsainen I. Medical Case Reports and Scientific Thought-Styles. *LFE* 2011;17:75–98.
3. Bergovec M. Terminološka varijacija hrvatskom medicinskom pisanom jeziku. Zagreb: Filozofski fakultet, 2018. PhD Thesis.
4. Hudeček L, Mihaljević M. Hrvatski terminološki priručnik. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2012.
5. Stolac D. Tehničko nazivlje između norme i uzusa. In: Turk M, Srdoč-Konestra I (eds). *Peti hrvatski slavistički kongres: zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa održanoga u Rijeci od 7. do 10. rujna 2010. Zbornik radova Petog hrvatskog slavističkog kongresa*, 2010;511–522.
6. Runjaić S, Štebih Golub B. Semantička tvorba u terminologiji. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2021.
7. Gjuran-Coha A. Calquing as a Productive Means of Medical Terms Creation. *MAP Educ Human* 2024;5:68–80.
8. Wüster E. Einführung in die allgemeine Terminologielehre und terminologische Lexikographie. 3rd Edition. Bonn: Romanistischer Verlag, 1991.
9. Faber P. The Cognitive Shift in Terminology and Specialized Translation. *MonTi* 2009;1:107–134.
10. Cabré Castelli M. T. Terminology: Theories, Methods and Applications. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1990.
11. Cabré Castelli MT. Theoris of Terminology: Their Description, Prescription and Explanation. *Terminology* 2003; 9:163–199.
12. Temmerman R. Questioning the univocity. The difference between socio-cognitive Terminology and traditional Terminology. *Hermes* 1997;18:51–90.
13. Temmerman R. Towards New Ways of Terminology Description. Amsterdam: John Benjamin Publishing Company, 2000.
14. Rosch E, Mervis C, Gray WD, Johnson DM, Braem P. Basic Objects in Natural Categories. *Cogn Psychol* 1976;8: 382–439.
15. Faber P. Terminographic Definition and Concept Representation. In: Maia B, Haller J, Ulyrich M (eds). *Training the Language Services Provider for the New Millennium*. Porto: Universidade do Porto, 2002;343–354.
16. Fillmore CJ. Scenes-and-frames Semantics. In: Zambolli A (ed). *Linguistics Structure Processing*. Amsterdam: North Holland Publishing Company, 1977.
17. Faber P. The Cognitive Shift in Terminology and Specialized Translation. *MonTi* 2009;1:107–134.
18. Faber P. A Cognitive Linguistics View of Terminology and Specialized Language. Berlin-Boston: De Gruyter Mouton, 2012.
19. Faber P. The Dynamics of Specialized Knowledge Representation: Simulationa Reconstruction or the Perception-action Interface. *Terminology* 2011;17:9–29.
20. Faber P, Pilar LA, Prieto JA. Semantic Relations Dynamicity, and Terminological Knowledge Bases. *CIS* 2009;1:1–23.
21. Vince Z. Putovima hrvatskoga književnog jezika. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1990.

22. Silić J, Pranjković I. Gramatika hrvatskog jezika za gimnazije i visoka Učilišta. Zagreb: Školska knjiga, 2005.
23. Silić J. Funkcionalni stilovi hrvatskog jezika. Zagreb: Disput, 2006.
24. Brač I, Bratanić M, Ostroški Anić A. Hrvatsko nazivlje i nazivoslovlje od Šuleka do Strune – hrvatski jezik i terminološko planiranje. In: Bratanić M, Brač I, Pritchard B (eds). Od Šuleka do Schengena: terminološki, terminografski i prijevodni aspekti jezika struke. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje 2015;3–26.
25. Turk M, Opašić M. Linguistic Borrowing and Puris in the Croatian Language. *Suvremena lingvistika* 2008;65:73–88.
26. Friščić V. Latinski jezik i medicinsko nazivlje. *Latina et graeca* 1982;19:7–21.
27. Klječanin Franić Ž. Sufiksne pridjevne izvedenice u hrvatskim višerječnim biomedicinskim nazivima. Zagreb: Filozofski fakultet, 2023. Prof thesis.
28. Vodanović M, Štambuk D, Ostroški Anić A. Stomatološko nazivlje. Zagreb: Stomatološki fakultet, 2010.
29. Loknar V. Teme iz medicinskog nazivlja. Zagreb: Jumena, 1988.
30. Barić E, Lončarić M, Malić D, Pavešić S, Peti M, Zečević V et al. Hrvatska gramatika. Zagreb: Školska knjiga, 1997.
31. Bogunović I, Čoso B. Engleski u hrvatskome: znanstveni izričaj biomedicine i zdravstva. *Fluminensia* 2013;25: 177–191.
32. Hudeček L, Mihaljević M. Nacrt za višerazinsku kontrastivnu englesko-hrvatsku analizu. *Rasprave* 2005;31: 107–151.
33. Mihaljević M, Šarić Lj. Metaforizacija kao terminološki postupak u engleskom i hrvatskom. *Suvremena lingvistika* 1996;41–42:437–442.
34. Vodanović M, Ostroški Anić A. Hrvatsko medicinsko nazivlje – izazov za jezikoslovce. *Jahr* 2013;4:639–644.
35. Lončar M, Ostroški Anić A. Eponymous medical terms as a source of terminological variation. In: Budin G, Lušický V (eds). *Languages for Special Purposes in a Multilingual, Transcultural World*. Vienna: University of Vienna, 2014; 36–44.
36. Hudeček L, Mihaljević M, Vukojević L. Jezični savjeti. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2010.